

Jyri Artjoki

Eurooppaosuuskunta alustaosuuskuntien yhtiömuotona

Jyväskylän yliopisto

Kandidaatti

Yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinto

Pienoistutkielma

18.12.2018

Tiivistelmä

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Jyri Artjoki Eurooppaosuuskunta alustaosuuskuntien yhtiömuotona 5 sivua 10.12.2018
Tutkinto	Yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinto
Tutkinto-ohjelma	Yhteiskuntatieteiden ja filosofian kandidaattiohjelma
Ohjaajat	Yliopistonopettaja Antti Puupponen
<p>Tässä tutkimuksessa tarkastelen alustaosuuskuntia ja niiden pääpiirteitä. Tarkastelen myös eurooppaosuuskuntien hyviä ja huonoja puolia lainopillisina yhtiömuotoina.</p> <p>Artikkelissa käsitellään lyhyesti myös eurooppaosuuspankin ideaa.</p>	
Avainsanat	eurooppaosuuskunta, alustaosuuskunta, yhtiömuoto

**Lyhenteet/käsitteet ja
määritelmät**

SCE Eurooppaosuuskunta on yhtiömuoto, joka on perustettu Euroopan komission asetuksella vuonna 2003. Sen pääomavaatimus on 30 000 euroa. Jos jäsenen vastuu yrityksen taloudesta on rajoitettu hänen osuusmaksuunsa, yrityksen virallisen nimen lopussa pitää lukea *rajoitettu vastuu*.

Alustaosuuskunta Alustaosuuskunta on digitaalisen alustan omistava osuuskuntamuotoinen yritys.

Eurooppaosuuspankki Eurooppaosuuspankki on jäsentensä omistama pankkitoimintaa harjoittava eurooppaosuuskuntamuotoinen liikeyritys.

1. Johdanto

Alustaosuuskunta on Suomen yhtiömuotojen kontekstissa osuuskunta tai eurooppaosuuskunta, joka omistaa digitaalisen alustan, jolla voidaan esimerkiksi välittää palveluita ja/tai käydä kauppaa.

Alustaosuuskunnat ovat osa alustataloutta, joka on yläkäsite. Konkreettinen esimerkki alustataloudesta on matkapuhelimilla suoritettava sovellus Uber, jonka omistaa samanniminen yritys. Ohjelmisto välittää taksikyytejä ja kuljetettavia ihmisiä sitä hyödyntäville käyttäjille. (Mäenpää, 2015) Ongelmana alustataloudessa on, että tämän muotoiset yritykset hyödyttävät eniten niiden osakkeenomistajia. Se osuus ylijäämästä tai voitosta minkä varsinainen taksinkuljettaja Uberista voinee jäädä vaatimattomaksi. Uber mainostaa taksikuskeja ”kumppaneina”, vaikka heidän asemansa muistuttaa enemmänkin työntekijää, jolla ei ole työsopimusta eikä minkäänlaista työsuhdeturvaa. (Pirkkalainen & Peltokoski, 2017)

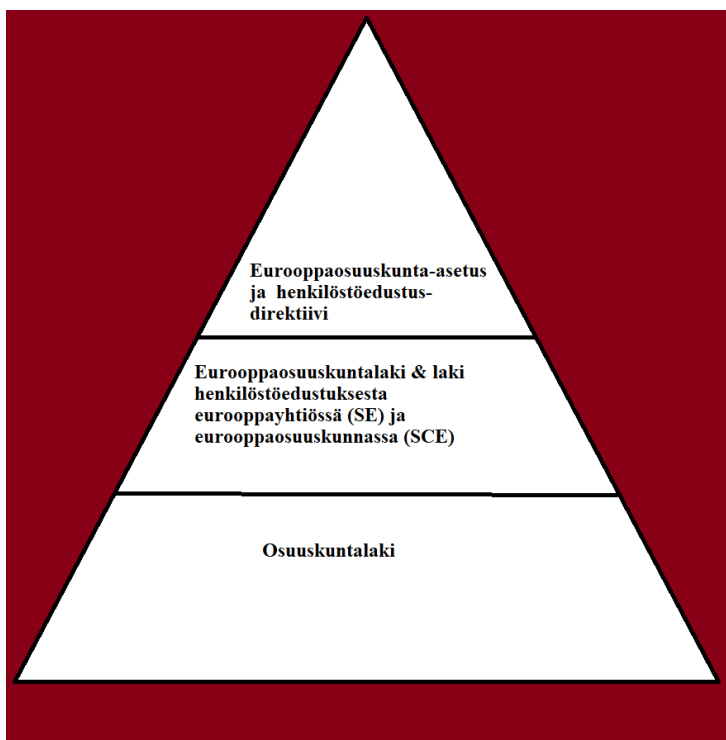
Alustaosuuskunnallinen vastine Uberille on Denverin kaupungissa Yhdysvalloissa toimiva Green Taxi Cooperative. Siinä taksikuskit maksavat osuismaksun osuuskunnalle, joka omistaa ja ylläpitää Green taxi nimistä sovellusta. (Mäenpää, 2015, ss. 151–152) Eurooppaosuuskunta (SCE) on kansainvälinen yhtiömuoto, jota ei ole (2018) Suomessa perustettu laisinkaan. SCE:iden pääomavaatimus on 30 000 euroa ja niissä pitää olla jäseniä vähintään kahdesta Euroopan talousalueen maasta. (Helminen, 2016, ss. 215–230)

Tässä tutkimuksessa tarkastelen, miten hyvin eurooppaosuuskunnat voisivat soveltua alustaosuuskuntien yhtiömuodoksi ja mitkä ovat kyseisen yhtiömuodon hyvät ja huonot puolet. Lisäksi sivumennen pohdin eurooppaosuuspankkien mahdollisuudesta pankkisektorilla. Patentti- ja rekisterihallitus on luonut käsitteen eurooppaosuuspankki, mutta sitä ei ole tiettävästi yksiselitteisesti määritelty missään, joten yllä oleva määritelmä on omintakeinen. Eurooppaosuuskuntaisen pankkitoiminnan mahdollisuutta on pohdittu Oikeusministeriön työryhmässä 2005. (Jauhiainen & Leppänen, 2005)

2. Eurooppaosuuskuntien hyödyt ja haitat

Eurooppaosuuskunnan suurin hyöty verrattuna kansalliseen osuuskuntaan on, että yritys voi Euroopan talousalueella (ETA) yritysjärjestelydirektiivin sallimin edellytyksin vaihtaa kotimaansa esimerkiksi Ruotsista Suomeen. Se ei johda yhtiörakenteen purkautumiseen. (Helminen, 2016) Eurooppaosuuskuntia voidaan perustaa viidellä eri tavalla, joista mielestäni merkittävimmät on kahden osuuskunnan sulautuminen toisiinsa ja toisena vaihtoehtona on viiden henkilön muodostama osuuskunta. Vähintään kolmen (3) jäsenen täytyy olla yhdestä ETA:n jäsenvaltioista ja kahden (2) toisesta jäsenvaltioista. (Helminen, 2016; EUR-Lex, 2012)

Yrityksen rekisteröinti tehdään Patentti- ja rekisterihallitus tavanomaista 1001, Y1 Perustamisilmoitusta käyttäen, jonka lisäksi yrityksen perustamisesta pitää tehdä ilmoitus Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUR-Lex, 2012). Syitä eurooppaosuuskuntien huonoon menestykseen ja tunnettavuuteen on monia. Pääomavaatimus yrityksen kohdalla on 30 000 euroa, joka koetaan olevan yksityishenkilöille paljon (EUR-Lex, 2012). Alhaalla oleva piirtämäni kolmio vaikuttavasta lainsäädännöstä kuvastaa ongelmakohtia monella tavalla. Eurooppaosuuskuntien lainsäädäntö muodostaa monimutkaisemman lainsäädännön kuin kansallisilla osuuskunnilla on, mikä ei edesauta niiden yleistymistä. Toisaalta SCE:itä ei tunneta liike-elämässä hyvin. (EUR-Lex, 2012) On vaikea haluta sellaista, minkä olemassa olosta ei ole tietoinen. SCE:itä koskeva asetus ei sisällä verotusta käsitteleviä sääntöjä vaan niihin pätee samanlaiset säännöt kuin kotimaisten osuuskuntien verotukseen. (EUR-Lex, 2012; Helminen, 2016)

Kuva 1, kaavio, joka kuvaa eurooppaosuuskuntiin vaikuttavaa lainsäädäntöä.

Eurooppaosuuskuntia koskevat kaaviossa yläpuolella oleva lainsäädäntö. Eurooppaosuuskuntaasetus on näistä sitovin ja se on kansallisten lainsäädännön yläpuolella oleva säädös. Henkilöstöedustusdirektiivi eli muodollisemmin laki henkilöstöeduksesta eurooppayhtiössä (SE) ja eurooppaosuuskunnassa (SCE) taas säätelee työntekijöiden oikeuksia. (Helminen, 2016, ss. 215–230)

2.1 Eurooppaosuuspankki

Eurooppaosuuspankki on mahdollinen toimiala eurooppaosuuskunnalle, joka haluaisi harjoittaa pankkitoimintaa. Se ei kuitenkaan välttämättä hyvin sovellu käytettäväksi pankkifederaation keskusjärjestölle. Esimerkiksi PoP pankkiliito muodostuu paikallispankeista: Lammin Osuuspankki, Keuruun osuuspankki ja niin edelleen. Ne omistavat osuuden PoP pankkiliitto osk:sta, joka hoitaa paikallispankkien heille delegoimia tehtäviä.

Eurooppaosuuskunta-asetus rajoittaa erisuuruisen äänimäärän käyttöä sellaisten SCE:iden kohdalla, joiden jäsenet ovat oikeushenkilöitä. Pankkifederaatioiden, kuten aiemmin mainitun PoP pankkiliitto osk:n kohdalla tämä hankaloittaisi toimintaa. (Jauhiainen & Leppänen, 2005) Osuuspankeilla on joiltain osin havaittu olevan taloustaantumia hillitsevä vaikutus säästöpankkien kanssa taloustaantumien hillitsemisessä. Syynä on osittain se, että luottokannan kasvu lienee osuuspankeilla ja säästöpankeilla vähemmän suhdanteista riippuvaista kuin liikepankeilla. Toisaalta ne eivät yhtä yksipuoleisesti tavoittele vain voittoa kuin liikepankit. Asiaa tutkittiin Jari-Mikko Meriläisen vuonna 2017 julkaistussa väitöskirjassa. (Meriläinen, 2017)

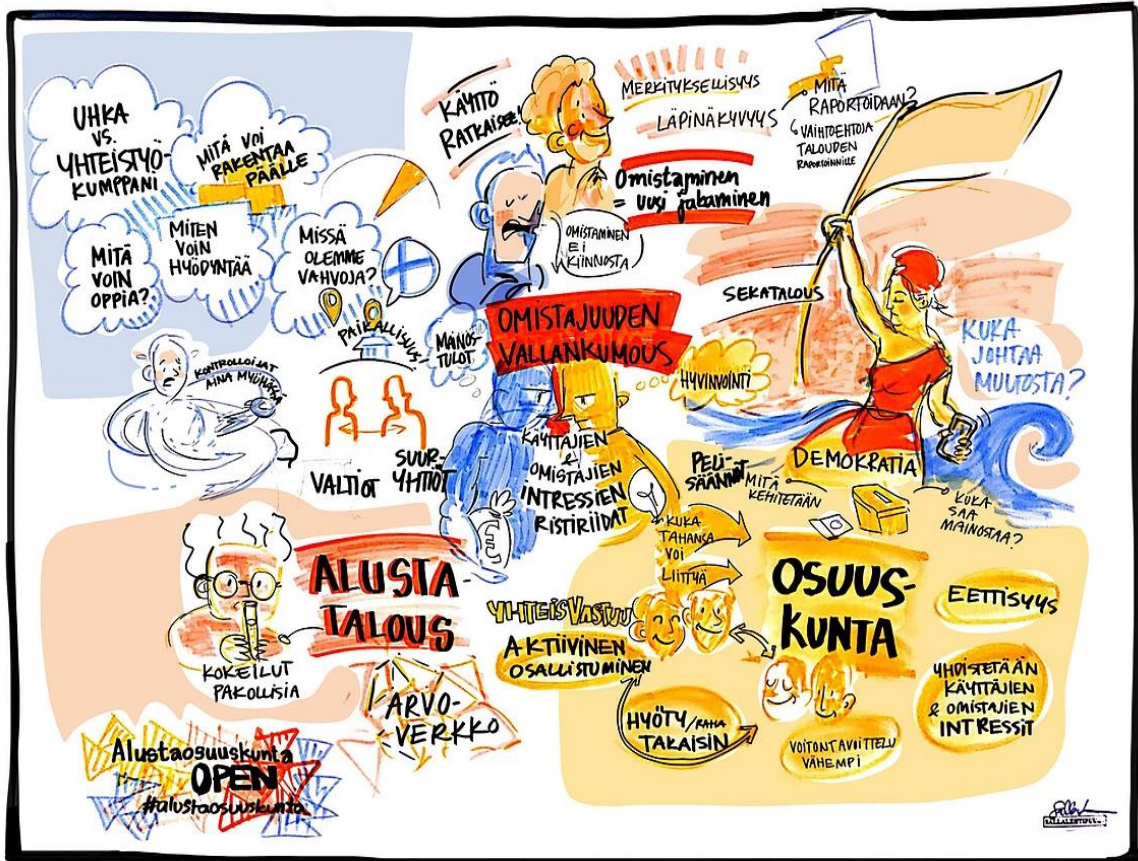
3. Alustaosuuskuntien pääpiirteitä

Osuuskuntien taustalla oli 1900-luvun alussa usein päämääränä vähävaraisten ihmisten oikeuksien ajaminen (Moilanen, 2014, s. 200). Samaan tapaan myös alustaosuuskunnat voivat olla alustakapitalismin huonoimpia piirteitä lieventäviä yhtiöitä. (Pirkkalainen & Peltokoski, 2017; jäsenet, 2018) Alustaosuuskunnat auttavat osuustoimintaa uusitumaan. Esimerkiksi pankkiryhmä OP on julkaissut keskeisten ohjelmistojensa rajapintoja. Myös Kansainvälinen osuustoimintaliitto teki 2017 päätöslauselman, jossa kehoitettiin tutkimaan alustaosuuskuntien mahdollisuuksia. (jäsenet, 2018)

Alustaosuuskuntien tarkoituksena on saada ohjelmiston lähdekoodi käyttäjien hallintaan. Esimerkkinä tästä on mm. res()nate niminen alustaosuuskunta, joka on Spotifyn kaltainen musiikintoistopalvelu. Alustaosuuskunnissa on hyvä muistaa, ettei kaikkea kannata ohjelmoida itse, vaan kannattaa hyödyntää kaikkea olemassa olevaa ohjelmistoa. (jäsenet, 2018) Alustaosuuskunnissa on tärkeää datan omistajuus ja sen jakaminen yhteisvastuullisesti. Siinä pitää noudattaa osuustoiminnan peruseriaatteita ja tehdä jäsenistöön suhtautuvan solidaarisuuden lisäksi muuhun yhteiskuntaan suuntautuvaa yhteisvastuullisuutta. (jäsenet, 2018)

Ollakseen kilpailukykyinen alustaosuuskuntien täytyy tehdä toimivimpia ratkaisuja kuin nykyisten alustatalouden toimijoiden. Esimerkiksi Googlen omistama Deep Mind algoritmi oppii toiminnastaan ja se on toimialalla olevien yritysten otettava huomioon. (jäsenet, 2018) Alustatalouden yhtenä piirteenä on, että siinä joutuu luopumaan vanhasta tavasta omistaa koko arvoketju itse. Tämä tarkoittaa, että täytyy yhä etenevässä määrin keskittyä omaan ydinosaamiseensa ja jättää huomioimatta muita seikkoja. Kaikkea ei tarvitse tehdä itse. (jäsenet, 2018)

Alustaosuuskunnissa on tärkeää datan omistajuus ja sen jakaminen yhteisvastuullisesti. Siinä pitää noudattaa osuustoiminnan peruseriaatteita ja tehdä jäsenistöön suhtautuvan solidaarisuuden lisäksi muuhun yhteiskuntaan suuntautuvaa yhteisvastuullisuutta. (jäsenet, 2018) Alustaosuuskuntien, kuten muidenkin osuuskuntien ongelmana on usein pääoman kerääminen. Esimerkiksi Finnveralta rahoituksen saaminen on usein hankalaa. (jäsenet, 2018)

Kuva 2 Salla Lehtipuun tekemä piirustus Alustaosuuskunta OPEN yritys messuilta, jotka järjestettiin 14.11.2018. Kuva on käytössä sitaattioikeudella.

4. Johtopäätökset

Eurooppaosuuskunnat ehkä tarjoavat yhden tavan toteuttaa alustaosuuskuntia Suomessa. Tämä ehkä sen takia, että euroopan talouden yhdyttyessä voi olla, että tarve ylikansalliselle euroopanlaajuisille toimijoille kasvaa. Toisaalta suomalainen osuuskuntalainsäädäntö on nykyisellään erittäin liberaali. Suomessa osuuskunnan voi perustaa pelkästään yksi henkilö vuoden 2013 voimaan tulleen osuuskuntalainsäädännön mukaan. Osuuskunnan jäseneksi voi lainsäädännön pohjalta liittyä myös ulkomaalainen. Alustaosuuskunnat voivat myös pehmentää nykyisen alustatalouden huonompia muotoja.

Lähdeluettelo

- EUR-Lex. (2012). *Eurooppaosuuskunnan (SCE) säännöistä annetun asetuksen (EY) N:o 1435/2003 täytäntöönpanoa koskeva tutkimus: tiivistelmä.*
- Helminen, M. (2016). *EU-vero-oikeus* (Luku: 4 EU-yhtiömuodot ja yritysverotusta koskevat suunnitelmat). Talentum Pro.
- Jauhiainen, J.;& Leppänen, H. e. (2005). *Eurooppaosuuskuntalakityöryhmän mietintö.* Helsinki: Oikeusministeriö.
- Jäsenet messuilla olleissa työpajoissa (workshopeissa) ja luennoitsijat. (14. 11 2018). *Yritysmessut: Alustaosuuskunta OPEN.* (Esiintyjät: E. Mayo;T. Grandlund;Ilmola-Sheppard;Leena;& J. Mähönen.) Helsinki, Suomi.
- Meriläinen, J.-M. (2017). *Essays on financial stability and bank ownership type.* Vaasan yliopisto.
- Moilanen, H. a. (2014). *Uusi osuuskunta: Tekijöiden liike,* (Luku: Vallankumous alkaa tekemällä). Helsinki: Into.
- Mäenpää, P. F. (2015). *Jakamistalous* (Luku: 7. Talouden uudet muodot). Helsinki: Alma Talent.
- Pirkkalainen, J.;& Peltokoski, J. (2017). *Uusi työväki: Työ ja yrittäjyys prekarisoituvan palkkatyön yhteiskunnassa.* (Luku: Osuuskunnat työn ja tuotannon tiloina) Helsinki: Into Kustannus.